

Stevan Petković,
Biološki zavod — Titograd

Prilog fauni Crne Gore I.

I. CRUSTACEA, PHYLLOPODA, CLADOCERA

Cilj je ovog priloga da se popuni praznina u poznavanju *Cladocera* Crne Gore, naročito iz faunistički oskudno ispitanih slatkih stajaćih voda, i da se daju taksonomski pregled kao i rasprostranjenje i mogućnost prilagođavanja kladocerskih račića različitim nadmorskim visinama.*

Prvi podaci o kladocerama Crne Gore potiču još s kraja prošlog veka (Richard, 1897) i iz prvih decenija ovoga veka (Brehm i Zederbauer, 1905; Vereščagin, 1912; Parenzan, 1931; Rössler, 1931; Gessner, 1934), a onda, posle pauze od preko dvadeset pet godina, izvesne podatke nalazimo u radovima jugoslovenskih autora (Nedeljković, 1959; Petkovski, 1961; Pljakić, 1961; Živković, 1965; Petković, 1968). Međutim, najveće interesovanje većine pomenutih autora pobuđivalo je Skadarsko jezero. Najiscrpniju studiju o kladocerama ovog jezera dao je Vereščagin (1912).

Pljakić (1961) i Petković (1968) u svojim radovima do tiču se i nekih drugih slatkovodnih basena Crne Gore.

Materijal korišćen za ovaj rad potiče iz četiri kategorije biotopa: nizijska jezera, visijska jezera; bunari i lokve koji ne pre-

---

* Ovim radom nisu obuhvaćeni rezultati naših proučavanja *Cladocera* Skadarskog jezera, jer oni predstavljaju posebna razmatranja koja će biti naknadno saopštena.

sušuju. Sakupljen je u periodu od 1967. do 1970. godine, a njegova obrada izvršena je u laboratorijama Biološkog zavoda na Skadarskom jezeru.

Ispitivani vodeni baseni (tabela 1) leže između 6 metara (Sasko jezero) i 1960 metara nadmorske visine (Ridsko jezero), i prema visinskim nivoima raspoređeni su u četiri grupe:

2 lokaliteta	iznad 1 500 do 2 000 m
13 lokaliteta	preko 1 000 do 1 500 m
5 lokaliteta	iznad 500 do 1 000 m
3 lokaliteta	ispod 100

Tabela 1.

Lokalitet*	Nadmorska visina u m	Površina u km	Dubina u m
Ridsko jezero	1960	0,03	6
Visitorsko jezero	1810	0,006	4,1
Lokva na Ivici	1500	0,003	3,5
Lokva Šušića	1500	0,002	2,5
Zmijinje jezero	1495	0,01	9
Počensko jezero	1495	0,04	2
Zabojsko jezero	1471	0,02	10
Vražje jezero	1425	0,11	8
Crno jezero (Veliko i Malo)	1413	0,67	48
Riblje jezero	1405	0,06	5,2
Rikavačko jezero	1331	0,5	13
Bukumirsko jezero	1320	0,01	16
Zminjičko jezero	1285	0,12	3,2
Biogradsko jezero	1094	0,43	11,5
Dubovik-bunar I	1000		2
Dubovik-bunar II	1000		0,5
Plavsko jezero	906	1,2	9,5
Liverovička akumulacija	750	0,65	4

* Crno jezero, Počensko jezero, Zmijinje jezero, Riblje jezero, Vražje jezero i Lokva na Ivici = masiv Durmitora.

Zminjičko jezero, Zabojsko jezero i Lokva Šušića = Sinjajevina.

Biogradsko jezero = Bjelasica.

Plavsko jezero, Visitorsko jezero, Bukumirsko jezero, Rikavačko jezero, Ridsko jezero = Prokletije.

Sasko jezero i Špatula jezero = kod Ulcinja.

Krupačka akumulacija i Liverovička akumulacija = Nikšićko polje.

Rvaši — bunar = kod Rijeke Crnojevića.

Dubovik — bunar I i Dubovik — bunar II = u podnožju Lovćena.

Krupačka akumulacija	750	5,00	7
Rvaši-bunar	85	—	5
Špatula jezero	10	—	—
Šasko jezero	6	3,4	6

Sl. 1: Vražje jezero

PREGLED USTANOVLJENIH VRSTA CLADOCERA

Fam. Sidae

Sida crystalina (O. F. Müller).

Plavsko jezero, 11. VIII 1969. i 17. X 1969, nađene su ženke sa jajima, u oktobru se pojavljuju i mužjaci; 7. VII 1970. takođe su nađene ženke sa jajima.

Retki primerci ove vrste nađeni su u zoni makrofitske vegetacije litorala.

Petković, St. (1968) pominje ovu vrstu u Zmijinjem, Ribljem i Vražjem jezeru.

Diaphanosoma brachyurum (Liévin).

Krupačka akumulacija, 28. IX 1968, konstatovani su retki primerci u planktonu litorala, nešto je brojnija u otvorenoj vodi.

Fam. Daphnidae

Daphnia obtusa Kurz.

Rvaši — bunar za kišnicu, 18. VI 1970; Lokva na Ivici, 26. VII 1970; Dubovik I (bunar za kišnicu), 21. VIII 1970. Ustanovljen je veliki broj individua ženki sa jajima (1-2) i efipijumima, takođe su utvrđeni i mužjaci.

U Crnoj Gori vrsta je prvi put konstatovana u ovom radu te je, prema tome, nova za faunu Crne Gore.

Daphnia longispina O. F. Müller.

Krupačka akumulacija, 28. IX 1968. i 10. X 1968; Liverovička akumulacija, 28. IX 1968. i 10. X 1968: u septembarskim probama nalaze se samo ženke sa jajima, dok se u oktobarskim pojavljuju i ženke sa efipijem, ima i mužjaka; Crno jezero, 22. IX 1967. i 22. IX 1969: nađene su ženke sa jajima (4-10); Ridsko jezero, 8. VII 1970. i 5. IX 1970: u probama su nađene ženke sa efipijem.

Sl. 2. — Ridsko jezero

Pljakić, M. (1961), u svojoj disertaciji, pominje ovu vrstu u nekim jezerima Crne Gore (Veliko i Malo jezero na Durmitoru, Zminjičko, Jezero pod Crvenom gredom, Plavsko, Ridsko, Pošćensko,

Riblje, Vražje i Biogradsko). Petković, St. (1968) takođe saopštava ovu vrstu za Biogradsko, Riblje, Zminjičko, Zmijinje i Pošćensko jezero.

U svim navedenim lokalitetima vrsta je zastupljena u čitavoj vodenoj masi ali je brojnija u pelagijalu.

Simocephalus vetulus (O. F. Müller).

Zmijinje jezero, 22. IX 1967; Zminjičko jezero, 22. IX 1967: nađene su ženke sa jajima (7); Rikavačko jezero, 16. X 1967, ženke nose jaja, ima i mužjaka; Biogradsko jezero, 9. X 1968. i 24. IX 1969, nađene su ženke sa jajima (2-5), pojedine nose efipijum, takođe su utvrđeni i mužjaci; Plavsko jezero, 17. X 1969, nađene su ženke sa jajima i efipijem, i 7. VII 1970, nađene su ženke sa jajima i neonatama (4).

Vrsta je male brojnosti i uglavnom naseljava litoral u delovima pod vegetacijom. Nova je za faunu Crne Gore.

Ceriodaphnia quadrangula (O. F. Müller).

Krupačka akumulacija, 28. IX 1968, ženke sa jajima, 10. X 1968, ženke sa jajima i efipijumom; Plavsko jezero, 23. IV 1969, 17. X 1969, i 7. VII 1970.

Vrsta je malobrojna i sreće se u litoralu. Nova je za faunu Crne Gore.

Ceriodaphnia reticulata (Jurine).

Rvaši-bunar za kišnicu, 21. VIII 1970, ženke sa jajima (1-5), mnoge ženke formirale su i efipijum, česti su i mužjaci.

Vrsta je masovno zastupljena i sa *Daphnia obtusa* gradi bogatu ali monotonu zajednicu, u istom, kišničkom bunaru.

Scapholeberis kingi (G. O. Sars).

Ridsko jezero, 5. IX 1970, konstatovane su brojne ženke sa jajima (1-2) dok su mnoge već oformile i efipijum; nađeni su i mužjaci.

Vrsta je nova za faunu teritorije Crne Gore. U ovom biotopu pojavljuje se u priličnom broju u planktonskim probama pelagijala i litorala.

Moina rectirostris (Leydig).

Krupačka akumulacija, 8. X 1968, ženke u malom broju primeraka: Lokva na Ivici, 26. VII 1970, utvrđen je veliki broj jedinki u čitavoj vodenoj masi, među kojima ima dosta ženki sa jajima.

Fam. Bosminidae

Bosmina longirostris (O. F. Müller).

Krupačka akumulacija, 28. IX 1968 — utvrđeni su brojni primerci ženki sa jajima, i mužjaci; Liverovička akumulacija, 19. V 1969 — brojne ženke i mužjaci.

Ova, inače široko rasprostranjena vrsta ovde se sreće uglavnom u litoralu, ali je u manjem broju zastupljena i u planktonu otvorene vode jezera.

Petković, St. (1968) saopštava ovu vrstu za Plavsko jezero.

Fam. Macrothricidae

Ilyocryptus sordidus (Liévin).

Plavsko jezero, 23. IV 1969 — u malom broju primeraka vrsta je ustanovljena u litoralu, u zoni vegetacije.

Fam. Chydoridae

Eurycercus lamellatus (O. F. Müller).

Plavsko jezero, 17. X 1969. i 24. XII 1969 — nađene su ženke i mužjaci u malom broju primeraka, koji potiču iz zone makrofitske vegetacije.

Petković, St. (1968) saopštava je za Riblje jezero.

Camptocercus rectirostris Schödler.

Plavsko jezero, 23. IV 1969. i 17. X 1969 — nađeni su samo pojedinačni egzemplari iz litorala jezera (zona makrofitske vegetacije).

Acroperus harpae Baird.

Krupačka akumulacija, 28. IX 1968; Plavsko jezero, 20. IX 1967, 23. IV 1969, 11. VIII 1969. i 17. X 1969 — svi primerci potiču iz litorala, mužjaci su nađeni u oktobru; Crno jezero (Malo), 8. VII 1969 — pojedinačni primerci ženki sa jajima.

Petković, St. (1968) nalazi ovu vrstu u Ribljem, Vražjem i Bukumirskom jezeru.

Graptoleberis testudinaria (Fischer).

Crno jezero (Malo), 22. IX 1969 — nađeni su pojedinačni panciri; Plavsko jezero, 11. VIII 1969. i 17. X 1969 — pojedinačne ženke i mužjaci, u litoralu.

Peracantha truncata (O. F. Müller).

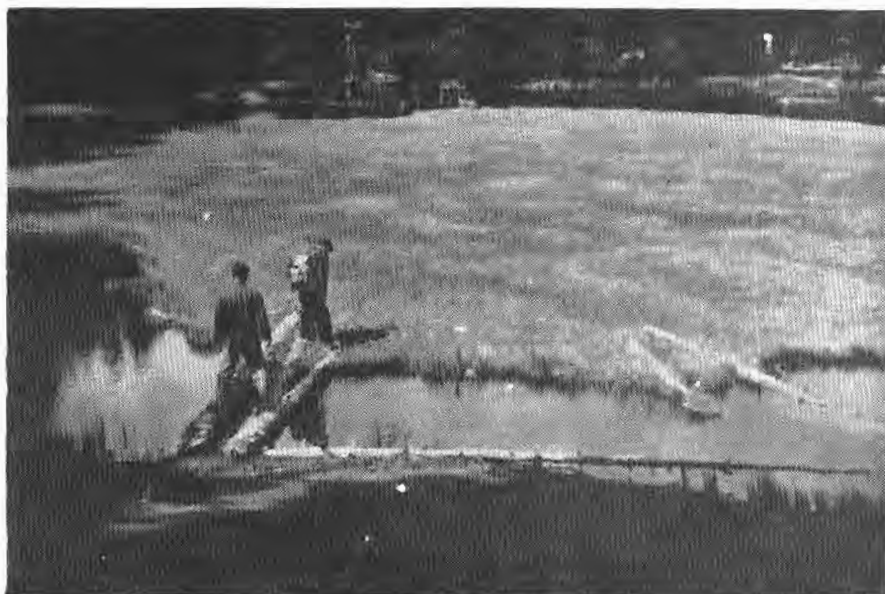
Pošćensko jezero, 18. VI 1967; Rikavačko jezero, 16. X 1967 — brojne ženke sa jajima (1-2); Plavsko jezero, 11. VIII 1969. i 17. X 1969 — ženke sa jajima i mužjaci; Biogradsko jezero, 19. X 1969.

Vrsta se u svim navedenim jezerima nalazi u litoralnom regionu u makrofitskoj vegetaciji.

Petković, St. (1968) saopštava je za Zmijinje, Zminjičko, Zabojsko i Bukumirsko jezero.

Alona affinis (Leydig.)

Ridsko jezero, 5. IX 1970, nađena pojedinačno u priobalnom regionu.

Sl. 3. — Visitorsko jezero

Alona costata G. O. Sars.

Plavsko jezero, 7. VII 1970; Biogradsko jezero, 16. XI 1969 — samo retke ženke sa jajima. Vrsta je nova za faunu Crne Gore.

Alona intermedia (G. O. Sars.)

Plavsko jezero, 1. IV 1970. Vrsta je nova za faunu Crne Gore.

Alona rectangula (G. O. Sars.)

Plavsko jezero, 20. IX 1967, 23. IV 1969, 17. X 1969, 24. XII 1969. i 7. VII 1970; Biogradsko jezero, 19. X 1969. i 16. XI 1969 — pojedinačne ženke sa jajima; Ridsko jezero, 5. IX 1970.

Alona quadrangularis (O. F. Müller).

Zmijinjje jezero, 22. IX 1967; Zabojsko jezero, 23. IX 1967; Crno jezero, 22. IX 1967; Rikavačko jezero, 16. X 1967; Plavsko jezero, 11. VIII 1969. i 17. X 1969; Ridsko jezero, 8. VII 1970. i 5. IX 1970 — nađene su ženke sa jajima (1-2)

U svim pomenutim jezerima vrsta živi pretežno u litoralu a pojedinačni primerci se mogu naći i u planktonu pelagijala.

Petković, St. (1968) navodi ovu vrstu u Biogradskom jezeru.

Alona guttata (G. O. Sars.)

Plavsko jezero, 17. X 1969. i 7. VII 1970, pojedinačno-litoral; Ridsko jezero, 8. VII 1970, pojedinačno-litoral; Lokva Šušića, 9. VIII 1970, ženke sa jajima u priličnom broju primeraka — litoral.

Alonella excisa (Fischer).

Biogradsko jezero, 9. X 1968. i 16. XI 1969 — pojedinačni primerci; Plavsko jezero, 17. X 1969 — pojedinačno; Ridsko jezero, 8. VII 1970 — pojedinačne ženke sa jajima.

Alonella exigua (Lilljeborg).

Zabojsko jezero, 23. IX 1967, litoral — pojedinačno.

Alonella nana (Baird).

Pošćensko jezero, 18. VI 1967; Zmijinjje jezero, 22. IX 1967. i 19. V 1969 — ženke sa jajima (2); Zminjičko jezero, 22. IX 1967; Riblje jezero, 18. VI 1967; Zabojsko jezero, 23. IX 1967; Vražje jezero, 18. VI 1967; Rikavačko jezero, 16. X 1967; Biogradsko jezero, 23. IX 1967. i 13. VIII 1969; Crno jezero (Veliko), 17. VI 1967, 22. IX 1967, 8. VII 1969. i 22. IX 1969; Crno jezero (Malo), 22. IX 1967, 8. VII 1969, 4. XI 1969. i 16. VI 1970; u poslednja dva jezera vrsta se pojavljuje u litoralu i u planktonu otvorene vode u pojedinačnim primercima, ženke sa jajima su nađene u junu mesecu; Krupačka akumulacija, 28. IX 1968; Plavsko jezero, 23. IV 1969, 17. X 1969. i 24. XII 1969 — pojedinačni primerci u litoralu, nađu se i pojedinačno u planktonu, 1. IV 1970. konstatovane su pojedinačne ženke (1-2) u planktonu litorala i otvorene vode.

Chydorus sphaericus (O. F. Müller)

Crno jezero, 22. IX 1967; Poščensko jezero, 18. VI 1967; Riblje jezero, 18. VI 1967. i 22. IX 1967; Visitorsko jezero, 22. IX 1967; Vražje jezero, 18. VI 1967. i 22. IX 1967; Rikavačko jezero, 16. IX 1967; Špatula jezero, 3. III 1967; Šasko jezero, 4. III 1967; Biogradsko jezero, 4. XII 1968; Krupačka akumulacija, 28. IX 1968; Crno jezero, 8. VII 1969. i 22. IX 1969; Plavsko jezero, 23. IV 1969, 17. VI 1969, 11. VIII 1969, 17. X 1969, 24. XII 1969. i 1. IV 1970; Dubovik II (bunar za kišnicu), 21. VIII 1970; Ridsko jezero, 8. VI 1970. i 5. IX 1970 — ženke sa jajima.

Ova vrsta, očigledno, pokazuje veliku ekološku valencu, jer se podjednako pojavljuje na svim nadmorskim visinama, u našem slučaju od 6 metara (Šasko jezero) do 1 960 metara (Ridsko jezero).

Petković, St. (1968) saopštava ovu vrstu i za Zmijanje i Bukumirsko jezero.

Chydorus globosus Baird.

Riblje jezero, 18. VI 1967 — pojedinačni primerci iz zone submerzne makrofitske vegetacije.

Chydorus ovalis Kurz.

Crno jezero, 19. V 1969, 8. VII 1969, 22. IX 1969, i 4. XI 1969; Plavsko jezero, 23. IV 1969, 17. VI 1969, 11. VIII 1969, i 17. X 1969; Ridsko jezero, 8. VII 1970, i 5. IX 1970 — vrsta je nađena u malom broju primeraka, koji potiču iz litorala. Nova je za faunu Crne Gore.

Veći broj pomenutih oblika nije selektivan u pogledu nadmorske visine. Neke *Chydoridae*, među kojima vodeće mesto zauzima *Chydorus sphaericus*, i manji broj vrsta iz familije *Daphniidae* (*Daphnia longispina* i *Scapholeberis kingi*), dospevaju i u vode na većim nadmorskim visinama (Ridsko jezero — 1 960 m). Najveći broj vrsta kladocerskih račića (19) nađen je na nadmorskoj visini od 907 metara. Možemo da kažemo da se fauna *Cladocera* ispitivanih biotopa sastoji uglavnom od euribionata, među kojima najčešće srećemo: *Chydorus sphaericus*, *Alonella nana*, *Alona quadrangularis*, *Pera-cantha truncata*, *Acroperus harpae* i *Daphnia longispina*. Uostalom, gotovo svi nađeni oblici sreću se i na nadmorskim visinama ispod 100 metara, npr. u Skadarskom jezeru koje leži na 6 m n. v. (V e r e š č a g i n, 1912; P e t k o v s k i, 1961; Ž i v k o v i ć, 1965 i dr.). Izuzetak čine: *Daphnia obtusa*, *Simocephalus vetulus*, *Ceriodaphnia quadrangula*, *Scapholeberis kingi*, *Alona costata*, *Alona intermedia* i *Chydorus ovalis*, koje u isto vreme predstavljaju i nove vrste za faunu Crne Gore.

Među konstatovanim vrstama mali je broj onih čije su populacije veoma razvijene i koje bi mogle da imaju, a neke već i imaju, izvestan posredni privredni značaj (kao komponenta u ishrani riba). Takve su *Daphnia longispina*, *Daphnia obtusa*, *Diaphanosoma brachyurum* i *Ceriodaphnia reticulata*.

L I T E R A T U R A

- Brehm, V. i Zederbauer, E. (1905): Das Septembarplankton des Skutari-Sees. Verh. k. k. zool.-bot. Ges., Wien.
- Gessner, F. (1934): Limnologische Untersuchungen am Skadar — (Skutari) see. Glasnik botan. zavoda i bašte univ. Beograd, T. 3, Nr. 1.

- Ivanović, B.; Karaman, G.; Petković, Sm.; Petković, St.; Sekulović, T. (1968): Hidrobiološka istraživanja nekih visokoplaninskih jezera Crne Gore. Poljoprivreda i šumarstvo XIV, 2, Titograd.
- Keilhack, L. (1909): Phyllopoda. Jena. Die süsswasser-Fauna Deutschlands, Heft-10.
- Milovanović, D.; Živković, A. (1965): Plankton Skadarskog jezera (1957-58). Zbornik radova, knjiga 8, Nr. 4, Biol. Inst. SR Srbija, Beograd.
- Nedeljković, R. (1959): Skadarsko jezero. Studija organske produkcije u jednom karstnom jezeru. Biol. inst. Posebno izdanje. Knj. 4.
- Pljakić, M. (1961): Variabilitet dafnia *Daphnia longispina* O. F. Müller u populacijama izolovanih stajaćih voda. Glasnik Prirod. muzeja, Serija B, knj. 17, Beograd.
- Parenzan, P. (1931): Una nuova Varietà di *Bosmina longirostris* del lago di Scutari. Atti Acad. Veneto — Trent.-Istria, T. 21.
- Petkovski, T. (1961): Zur Kenntnis der Crustaceen des Skadar — (Scutari-) Sees. Acta Mus. Maced. Sci. Nat., T. VIII, Nr. 2.
- Richard, J. (1897): Entomostraces recueillis par M. le Directeur Steindachner dans les lacs de Janina et Scutari. Ann. k. k. Hofmus, Wien, T. 12.
- Rylov, M. (1935): Das Zooplankton der Binnengewässer. — Die Binnengewässer, Bd. 15, Stuttgart.
- Stanković, M. S.; Pavlović, S. (1967): Morfometrijske karakteristike jezera Jugoslavije — Prilog katastro jezera Jugoslavije. Glasnik Srpskog geogr. društva, Sv. XLVII, Br. 1, Beograd.
- Stanković, M. S. (1967): Visitorsko jezero. Glasnik Srpskog geogr. društva, Sv. XLVII, Br. 2, Beograd.
- Stanković, M. S. (1968): Plavsko jezero. Prilog fizičko limnološkom proučavanju. Glasnik Srpskog geogr. društva, Sv. XLVII, Br. 1, Beograd.
- Šramek - Hušek, R. (1962): Lupenonožci — Fauna ČSSR-ČSAV, sv. 16, Praha.
- Vereščagin, G. Ju. (1912): Cladocera Skutariskogo ozero (Černogorja). Raboty laborat. Zool. kabineta imperat. Varšav. Univ.

Од Шевана Петковића

Резюме

К ВОПРОСУ ОБ ФАУНЫ ЧЕРНОГОРИИ I

(*Crustacea, Phyllopoda, Cladocera*)

В этой работе сообщаются таксономические и экологические наблюдения над 28 видов ветвистоусые из некоторых стоячих водоемов в Черногории. Исследованные водоемы находятся над уровнем моря с 6 м (Шаское озеро) по 1960 м (Ридское озеро).

Чаще всего встречающиеся ветвистоусые в Черногорских стоячих водоемах это: *Daphnia longispina*, *Acroporus harpae*, *Pera-cantha truncata*, *Alonella nana* и *Chudorus sphaericus*.